

Administracji Publicznej. Ustalenie i wprowadzenie polskiego nazewnictwa na Ziemiach Zachodnich i Północnych było iście tytaniczną pracą, wykonywaną przy pomocy takiej klasy specjalistów, jak wrocławski polonista Stanisław Rospond⁵. Pracę tę Stanisław Srokowski godził z funkcją przewodniczącego Polskiego Towarzystwa Geograficznego.

Prezentowany tom jest niewielki, niemniej przybliży postać osoby na firmamencie „zachodnim” znacznej, wartej zapamiętania. Uczzonego, dyplomaty, administratora i patriotę zaangażowanego w tworzenie podstaw obecnego państwa polskiego.

Grzegorz Strauchold

Noty

KRZYSZTOF SZCZEPANIK, *Dyplomacja Polski 1918-2000. Struktury organizacyjne*, Wydawnictwo Askon, Warszawa 2000, 240 ss.

Publikacja przygotowana przez pracownika MSZ to niezwykle cenne kompendium wiedzy na temat zasad i struktur organizacyjnych polskiej służby dyplomatycznej w latach 1918-2000. Jej wartość wynika z faktu, że jest to pierwsze tego typu opracowanie, wzbogacające specjalistyczną literaturę przedmiotu. Dotychczasowe publikacje, dotyczące dyplomacji polskiej, jak np. wielotomowa *Historia dyplomacji polskiej* (PWN), miały charakter dysertacji historycznej, w której analizowano dzieje polskiej polityki zagranicznej. Natomiast w omawianej pracy autor zawarł materiał rozproszony w wielu źródłach archiwalnych, uporządkował go i usystematyzował, skupiając się na zagadnieniach organizacyjnych i strukturalnych dyplomacji polskiej. Dzięki temu uzyskaliśmy obraz ewolucji zarówno struktur organizacyjnych samego Ministerstwa Spraw Zagranicznych, jak i urzędów zagranicznych, podlegających MSZ.

W krótkim wprowadzeniu opisano rolę i funkcję Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz jego placówek poza granicami kraju. Poszczególne części pracy wyznaczają ważne dla dziejów Polski czasy chronologiczne. W rozdziale I (s. 23-78) przedstawiono strukturę organizacyjną centrali MSZ i urzędów zagranicznych w latach 1918-1939; w rozdziale II (s. 79-112) – okres II wojny światowej; w rozdziale III – lata 1945-1989, nawiasem mówiąc błędnie nazwany okresem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, gdyż nazwa ta obowiązywała dopiero od 1952 r. (s. 113-156); przemiany organizacyjne i strukturalne po 1989 – w rozdziale IV (s. 157-195). Rozdział ostatni zawiera wykaz ministrów spraw zagranicznych, sprawujących urząd w latach 1918-2000 wraz z krótkimi biogramami (s. 197-217).

Każdy z rozdziałów rozpoczyna się krótkim wprowadzeniem, w którym opisano przeprowadzane w danym okresie zmiany organizacyjne, następnie przedstawiono schematy organizacyjne centrali resortu, tabele ilustrujące geograficzne rozmieszczenie oraz rangę urzędów zagranicznych. Bardzo szczegółowo omówiona została problematyka dotycząca okresu międzywojennego i lat II wojny

⁵ Por.: M. Wagińska-Marzec, *Ustalanie nazw miejscowości na Ziemiach Zachodnich i Północnych*, w: *Wokół niemieckiego dziedzictwa kulturowego na Ziemiach Zachodnich i Północnych*, pod red. Zbigniewa Mazura, Poznań 1997.

światowej. Pozwoliła na to – jak pisze autor – bogata baza źródłowa. Wiele interesujących informacji znajdujemy w części poświęconej okresowi 1945-1989.

Dopełnieniem pracy jest rozbudowany aneks, w którym znalazły się: zestawienie urzędów zagranicznych podległych MSZ w latach 1923-2000, wykaz placówek dyplomatycznych i konsularnych, istniejących w okresie 1959-2000, wykaz państw, z którymi Polska utrzymuje stosunki według stanu z 31 V 2000 r., wreszcie zestawienie Instytutów Polskich, istniejących za granicą. Do publikacji dołączono w formie osobnej książeczki niezwykle przydatny wykaz adresów polskich placówek dyplomatycznych i konsularnych wraz z określeniem ich kompetencji terytorialnych.

Bogate i cenne przypisy zawarte w pracy niewątpliwie podnoszą jej wartość, dając możliwość zainteresowanym sięgnięcia do literatury uzupełniającej.

Praca jest na pewno wartościowa i przydatna, adresowana do osób zainteresowanych zawodowo polską dyplomacją, jak np. pracowników MSZ i polskich placówek za granicą, także zagranicznego korpusu dyplomatycznego akredytowanego w Warszawie. Może też być przydatna dla historyków, politologów i studentów zainteresowanych polską dyplomacją. Warto, aby wzbogaciła nasze księgozbiory.

Jadwiga Kiwerska

ANDRZEJ STANISŁAW KOWALCZYK: *Giedroyc i „Kultura”*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 1999, 312 ss.

W znanej i cenionej serii Wydawnictwa Dolnośląskiego „A to Polska właśnie” ukazała się książka, której bohater i tematyka w sposób szczególny wpisują się w ideę przyświecającą temu zamierzeniu edytorskiemu. Jak czytamy na okładce „Jerzy Giedroyc w powojennym półwieczu stworzył i redagował najważniejsze polskie pismo, wydał arcydzieła nowoczesnej literatury polskiej i myśli politycznej, wreszcie w istotny sposób przyczynił się do obalenia komunizmu”. Słowa uznania należą się więc autorowi A. S. Kowalczykowi, warszawskiemu poloniście, historykowi literatury, wydawcy także epistolografii m.in. J. Giedroycia, W. Gombrowicza, J. Stempowskiego, za udaną próbę stworzenia monografii paryskiej „Kultury” oraz pokazania – w szerokiej perspektywie historycznej i pogłębionym kontekście kulturowo-socjologicznym – sylwetki jej twórcy i założyciela, Redaktora Jerzego Giedroycia.

Bardzo bogato ilustrowany tom (co odpowiada głównej zasadzie stylistycznej serii) składa się z ośmiu rozdziałów poświęconych życiu i działalności Giedroycia od „debiutu” politycznego w 1920 r., przez wielką fascynację marszałkiem Piłsudskim, już od przedwojnia datowane ukrajinofilstwo, publicystykę „Buntu Młodych” i „Polityki” (rozdział *Biała Ruś – Rosja – Warszawa*), dyplomatyczno-żołnierską tułaczkę w latach II wojny światowej (rozdział *Od Warszawy do Rzymu*) do powołania w 1946 r. Instytutu Literackiego (najpierw w stolicy Włoch, a następnie od kwietnia 1947 r., na mocy rozkazu generała Andersa – w Paryżu). Instytut i miesięcznik „Kultura” (*nota bene*, już pierwszy jego zeszyt przyniósł uzasadnienie wyboru nazwy pisma – motyw troski o cywilizację europejską i program, którego postulaty pozostaną niezmiennie przez pół wieku) wypełniły i stanowiły najważniejszą i bodaj jedyną pasję życiową Redaktora. Jak zauważa bowiem wieloletnia współpracowniczka J. Giedroycia – Zofia Hertz – „»Kultura« to oczywiście pismo Jerzego, nigdy nie było żadnego zespołu redakcyjnego”.

Książka A. S. Kowalczyka zawiera interesujące informacje o pisarzach związanych z „Kulturą”, jej autorach (m.in. G. Herling-Grudziński, J. Czapski, K. Kot Jeleński, J. Mieroszewski, J. Stempowski, W. Gombrowicz, A. Bobkowski, J. Mackiewicz, Cz. Miłosz, S. Kisielewski, L. Kołakowski, K. Pomian, M. Heller, L. Unger, A. Chilecki), programie społeczno-politycznym (według słów samego Redaktora, „trzeba umieć zachowywać zasady i zmieniać poglądy”), stosunku do najważniejszych problemów Polski